

УДК: 327.3
ББК: 66.3(70)
Ш–37

Шевчук О.С., м. Київ

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ НАПРИКІНЦІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Важливим фактором економічного розвитку Латинської Америки останніми десятиліттями стало зростання внутрішнього регіонального співробітництва, передусім в рамках інтеграційних об'єднань. Інтеграція відіграє важливу роль у розвитку Латинської Америки. Створені інтеграційні організації всіляко заохочують і стимулюють підписання угод між усіма її членами, сприяючи збільшенню обсягів взаємної регіональної торгівлі та розвитку інтеграційних процесів в регіоні.

Варто також підкреслити важливу роль їх в соціально-економічній інтеграції. Участь в інтеграційних процесах дозволяє країнам регіону зміцнювати співробітництво, консолідувати свої позиції у світовій політиці та економіці, формувати важливий центр розвитку сучасного багатоплярного світу, тому у статті аналізуються причини і початок інтеграційних процесів у Латинській Америці наприкінці ХХ – початку ХХІ ст., вплив новостворених інтеграційних об'єднань на соціально-економічне та політичне становище країн даного регіону.

Ключові слова: *мультикультурність, латиноамериканська інтеграція, Латиноамериканська асоціація вільної торгівлі (ЛІАВТ), Центральноамериканський спільний ринок (ЦАСР), Центрально-американська система інтеграції (ЦАСІ), Південноамериканський спільний ринок (МЕРКОСУР).*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її

зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Сучасна Латинська Америка – наслідок надзвичайно складної взаємодії різних культур і цивілізацій, яка розпочалася понад 500 років тому внаслідок відкриття і подальшого завоювання (конкісти) Нового Світу європейцями.

Образ Латинської Америки вибудовують люди всіх кольорів і відтінків шкіри, і самого найрізноманітнішого походження. У країнах регіону можна знайти потомків або представників дуже багатьох народів Землі. Від самого початку конкісти в Новому Світі йде процес біологічної метисизації – змішування різних рас та етнічних спільнот. Процес цей набував різних форм і темпів, але незмінно протягом усієї історії латиноамериканської цивілізації залишався одним з визначальних чинників її формування і розвитку. Наслідком цього стала, за словами аргентинського мислителя Е. Агості, бурхлива «симфонія крові». Ні один регіон світу ніколи не бачив такого гігантського змішування рас і народів, регіон, який починає відігравати все помітнішу роль у міжнародних інтеграційних об'єднаннях. Його вплив вирізняється як регіональним виміром, так і глобальними масштабами.

Латинська Америка наприкінці ХХ ст. та на початку ХХІ ст. пережила справжній бум інтеграційних процесів, що розвиваються вшир і всередину. Виникли різного роду інтеграційні організації й угруповання, що втілювали в життя численні програми, відбулася диверсифікованість організаційних форм, перехід від нижчих, простіших інтеграційних моделей до складніших структур, що включили органи, наділені наднаціональними повноваженнями. Інтеграція охопила всі нові сфери життя. Наприклад, було розпочато створення єдиного інформаційного простору, поля електронної торгівлі тощо. За останні чверть століття політичний та економічний ландшафт кардинально змінився. Відійшли в минуле військові диктатури, їх змінили цивільні уряди, які

проголосили курс на побудову демократії. Поступово модифікувалися політичні і партійні системи, скорочувалися масштаби сваволі властей і поліпшувалося становище щодо дотриманням прав людини. В економіці відбувалися неоліберальні реформи, які хоча і з великими труднощами, але створили нові перспективи економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій на цю тему засвідчує зацікавленість аналітиків і дослідників у питаннях, пов'язаних із основними причинами, напрямками та результатами інтеграційних процесів в Латинській Америці наприкінці ХХ – початку ХХІ ст., оскільки участь в таких процесах дозволяє країнам регіону зміцнювати співробітництво, консолідувати свої позиції в світовій політиці та економіці, формувати важливий центр розвитку сучасного багатопольярного світу. Зокрема, ці та низку інших питань досліджували Газін В.П., Барановський С.Ю., Романова З.И., Ларин Е.А., Маданик К.Л. та ін. [2, 1, 8, 9, 6, 7].

Формулювання мети статті. Основна мета статті полягає в дослідженні інтеграційних процесів в Латинській Америці, які активізувалися наприкінці ХХ – початку ХХІ ст., виявлення основних причин та результатів зростання внутрішнього регіонального співробітництва, передусім в рамках інтеграційних об'єднань.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Гігантські зміни планетарного масштабу останні два десятиліття ХХ ст. не могли не вплинути на Латинську Америку, її зовнішньоекономічні позиції й інтереси, на регіональну інтеграцію. У даному контексті варто виділити три чинники, так чи інакше вказаних тенденцій, що вплинули на певну еволюцію, хоч і не одночасно, а саме: вибухове зростання геостратегічної сили великого північного сусіда, обумовлене закінченням обтяжливої для нього холодної війни; прискорення і розширення

об'єднувальних процесів у Європі, що змінювали розстановку світових сил, а також кризу моделі наздоганяльного розвитку в комплексі «Азійських тигрів». Усе це помітно підвищило роль сумісних захисних дій, зміцнення сукупного потенціалу Латинської Америки. Парадоксальне геополітичне становище регіону, що накреслило його макроекономічну модель, зумовило й особливу значущість для нього інтеграції. Безпосередня близькість до головної світогосподарської держави не тільки не створила сприятливих умов розвитку, формування системи «сполучених посудин», але, навпаки, погіршила можливості і положення багатого ресурсами регіону, перетворивши його на «дійну ламу». Подібній ситуації сприяло і те, що використовувався сильним сусідом стародавній принцип «розділяй і володарюй» [7, с. 34]. До середини ХХ ст. Латинська Америка була складним конгломератом розрізаних, часом ворогуючих між собою суб'єктів господарських зв'язків у Західній півкулі. Неважко зрозуміти, що в подібній ролі вони легко ставали об'єктом ресурсної і фінансової експлуатації північного гіганта. Йому не потрібна сильна Латинська Америка, здатна перетворитися на небажаного конкурента. А та, у свою чергу, більше не хоче залишатися для нього універсальним амортизатором. Звідси виразна тяга до об'єднання зусиль, створення своєрідного оборонно-наступального «єдиного фронту» [12].

Інтеграція є найвищим етапом розвитку міждержавних відносин. Теоретично до завершення цього етапу учасники інтеграційного процесу виявляються де-факто на порозі утворення конфедерації чи федерації. Найактивніше інтеграційні процеси протікають в економіці, політиці і військовій сфері. Латиноамериканська інтеграція як чинник встановлення загальних економічних і соціально-політичних орієнтирів останніми десятиліттями розвивалася складно і суперечливо, у неї були періоди і підйому, і спаду. Помітне ослаблення колективних

захисних механізмів відбулось у 80-х роках ХХ ст. Надалі становище змінилося, але труднощі не зникли, набувши лише нових форм [3, с. 3].

Швидкі і масштабні зміни в економічному, політичному, соціальному і культурно-духовному житті в глобалізуючому світі ставлять Латинську Америку перед новими викликами, пов'язаними, зокрема, з небезпекою недостатньої керованості сучасними, часом хаотичними, світогосподарськими процесами. Вони породжують одночасно і розгубленість, і бажання шукати механізми подолання нових загроз, більшість із яких можна подолати тільки спільно. Тому регіональна інтеграція нині, коли йдуть пошуки оптимальної стратегії розвитку, набуває особливої значущості й актуальності. У 90-х роках ХХ ст. спонукальним мотивом інтеграції стали аналогічні процеси в інших частинах планети. Глобалізація, що допускає розмивання національних меж, парадоксально супроводжується майже всюди наростанням регіоналізму. Для перспектив Латинської Америки важлива еволюція Євросоюзу, учасники якого перемикають торгові зв'язки з третіми країнами, зокрема латиноамериканськими, на внутрішньорегіональні відносини. Їх частка зросла від 37% у 1960 р. до 63% у 2000 р. і продовжує збільшуватися, що звужує зовнішні ринки для країн регіону [3, с. 3].

Важливий імпульс позначився 1948 р., коли з'явилась економічна комісія ООН для Латинської Америки (ЕКЛА) – це мозковий центр, що згуртував навколо себе чимало видатних аналітиків. Один з них – Р. Пребіш, що працював в ЕКЛА у 1948 – 1962 рр. (з 1950 р. – виконавчий секретар), майже відразу зайнявся проблемою регіональної інтеграції. Коли 1962 р. він став генеральним директором Латиноамериканського інституту економічного і соціального планування, проблеми інтеграції почали розглядатись у ширшому плані, з позиції тривалих перспектив розвитку континенту [8, с. 5–6].

1960 р. в регіоні було створено дві інтеграційні

структури – Латиноамериканська асоціація вільної торгівлі (далі ЛАВТ), що об'єднала десять країн Південної Америки і Мексику, і Центральнаамериканський спільний ринок (далі ЦАСР) – п'ять учасників. Почалася лібералізація торгових режимів, взаємодія відособлених ринків, що дозволило помітно збільшити об'єми валютних надходжень від експорту, намітилася координація індивідуальних торговельно-фінансових курсів. У межах ЛАВТ розвернувся рух у бік кооперації і спеціалізації промисловості, унаслідок чого частка промислових виробів у субрегіональному експорті зросла від 17% у 1961 р. до 28% у 1970 р. і 49% у 1980 р. Ще більший динамізм спостерігався в ЦАСР, де протягом першого десятиліття основна частина субрегіонального товарообігу була звільнена від митних зборів, і внутрішньорегіональний експорт збільшився у вісім разів. У подальше десятиліття відбулося його триразове зростання. Частка готових виробів і напівфабрикатів досягла половини вартості субрегіональних торгових операцій. А далі відбувся спад. У цілому в Латинській Америці темпи зростання ВВП 60–70 рр. були найвищими в другій половині ХХ ст. – у середньому 6% за рік [8, с. 5–6].

Периферійне, залежне положення Латинської Америки історично додавало регіональній інтеграції особливу значущість. На неї покладались і продовжують покладатися великі надії для виконання багатьох завдань зовнішньоекономічного характеру, тим більше, що ці завдання мають тенденцію до ускладнення. Інтеграція починалася з наступальних позицій –самостійність, індустріалізація, що наздоганяє розвиток; нині вона носить в основному стабілізаційно-оборонний характер. Якщо на перших етапах йшлося в основному про розширення ринків збуту, «облагороджування» виробництва і структури експорту, а також про самодостатнє кредитування, то останнім часом питання про поглиблення регіональної співпраці розглядається в ширшому ракурсі, з

позиції забезпечення економічної безпеки.

Проблема фінансування економіки завжди належала до найгостріших у регіоні, чим пояснюється, що від самого початку вона посіла важливе місце в інтеграційних задумах. У ЦАСР невдовзі після його утворення був створений Центральньоамериканський банк економічної інтеграції, покликаний обслуговувати субрегіональні проекти. У середині 70-х років керівниками Андської групи були створені Андський резервний фонд і Андська система фінансування торгівлі, націлені на подолання труднощів кредитування і стимулювання спільних ділових операцій. У межах ЛАВТ з'явився Фінансовий фонд розвитку, у Карибському спільному ринку (далі КАРИКОМ) – Карибський банк розвитку. Частка взаємної торгівлі, що зростала, фінансувалася за допомогою місцевої системи платежів [8, с. 7–8].

У кризові 80-і роки вперше прозвучала ідея створення Латиноамериканського валютного фонду за типом МВФ, який здійснював би кредитування найважливіших для регіону проектів. Проте через низку зовнішніх і внутрішніх перешкод ця ідея не знайшла матеріального втілення. У цілому проблема фінансового здоров'я – основа загальної економічної безпеки – залишається в центрі уваги як ідеологів інтеграції, так і впливових політичних діячів. Таке фокусування значно пов'язане з «борговою пасткою», у яку потрапили майже всі латиноамериканські країни. Якщо 1991 р. сума зовнішнього боргу регіону становили 460 млрд дол. 1971 р., то 2000 р. вона досягла 740 млрд, що утруднює або навіть виключає можливість економічного маневрування. По суті, окремі країни вступили в смугу уповільненого дефолта, а деякі перебувати на підході до нього [10, с. 57].

Особливістю процесів інтеграції в Західній півкулі на сучасному етапі, що відбуваються як в континентальному масштабі під егідою США в межах доктрини «панамериканської солідарності», так і в регіоні

Латинської Америки і Карибського басейну, є біполярний характер ідеї створення Панамериканської зони вільної торгівлі (далі ПАЗВТ), яка висунута Сполученими Штатами і підтримана найбільшою країною континенту – Федеральною Республікою Бразилією. Проте, якщо кінцева мета – формування найбільшого у світі спільного ринку, що включає строкатий конгломерат країн на базі вже чинних субрегіональних угруповань і відповідає інтересам країн, ініціаторів, то підходи до її реалізації виходять з різних передумов, породжують серйозні розбіжності та істотно утруднюють виконання поставленого завдання. Основним компонентом латиноамериканської стратегії США є Північноамериканський договір про вільну торгівлю (далі НАФТА). На базі НАФТА, за задумом американської адміністрації, повинно бути створене найсильніше інтеграційне об'єднання у світі, що забезпечує Америці економічне й політичне лідерство спочатку в Новому Світі за допомогою альянсу трьох провідних північноамериканських країн (США, Мексика, Канада), з подальшим індивідуальним приєднанням решти країн, що охоплює величезну територію від Аляски до Вогняної Землі.

1991 р. було створено нове інтеграційне об'єднання – Південноамериканський спільний ринок (МЕРКОСУР), куди, крім двох найбільших країн Бразилії та Аргентини, увійшли їх два найближчі сусіди – Парагвай та Уругвай. Ця четвірка відразу заявила про себе як про динамічний союз, здатний ставити завдання не тільки торговельно-економічного, але й соціального і навіть політичного характеру [9, с. 15].

Бразилія бере активну участь в обговоренні ідеї континентального спільного ринку, висунутої Сполученими Штатами, але пропонує власний сценарій підходу до її реалізації, який полягає у створенні єдиного економічного союзу через об'єднання вже діючих під її егідою субрегіональних економічних блоків. Ядром цієї

зони повинен стати МЕРКОСУР, який об'єднує майже 250 млн осіб [8, с. 9].

Бразильське керівництво неодноразово заявляло, що метою його зусиль є зближення МЕРКОСУР з Андською групою (Болівія, Венесуела, Колумбія, Перу і Еквадор) і загального ринку Півночі – МЕРКАНОРТЕ («Меркадо комун дель Норте») з подальшим злиттям цього могутнього торговельно-економічного блоку з Центральноамериканським спільним ринком (ЦАСР) і Карибським співтовариством (КАРІКОМ) для створення континентального спільного ринку, центром і рушійною силою якого повинна стати Бразилія, що йде в розріз з планами Вашингтона [3, с. 6].

Ліберальний курс 80-х років привів до двох значущих для загального розвитку регіону наслідків – розширення сфер діяльності Транснаціональних компаній (ТНК) при відносній помірності їх інвестиційних проєктів та ослаблення реальної внутрішньої співпраці в основних інтеграційних угрупованнях. Допуск ТНК на основі широкої приватизації, що проводилася, до раніше заборонених для них сегментів економіки вніс елементи дезорганізації і деформації до міжнаціональної кооперації. Зняття бар'єрів для взаємного руху капіталів обернулося посиленням позицій ТНК, як у блоці МЕРКОСУР, так і в Мексиці, що стала учасницею НАФТА. За сумою зарубіжних інвестицій, що надійшли, Бразилія 1999 р. поступалася тільки КНР, а Аргентина – КНР і Тайваню. Проте великий притік фінансових коштів з боку ТНК наприкінці 90-х років ХХ ст. не забезпечив ні зміцнення національних господарських інтересів, ні регіональну економічну безпеку. Про це свідчить низка негативних фактів – слабка динаміка ВВП Латинської Америки (0,3% 2001 р. і зниження на 0,5% 2002 р.), глибока фінансово-соціальна криза в Аргентині (падіння темпів зростання на 4,4% 2001 р. і на 11% 2002 р.), важкий стан блоку МЕРКОСУР, труднощі в Андському співтоваристві і

ЦАСР. Характерно, що 2002 р. приплив іноземного капіталу до Латинської Америки скоротився на 33% порівняно з попереднім роком [4, с. 4].

Кінцевою метою ініціаторів намічалось формування спільного ринку. При чому передбачалося, що кількість його учасників поступово збільшуватиметься. Як позитивний приклад називалося Європейське економічне співтовариство, що зуміло обігнати колись стрімко розвинену Японію, а надалі за багатьма позиціями почало успішно конкурувати з головною світовою супердержавою. На МЕРКОСУР припадає 70% території Південної Америки, 65% її населення і 60% ВВП (1,1 трлн дол.). Його внутрішньорегіональний товарообіг сягає 20 млрд дол. (4 млрд у 1991 р.). До кризи на межі століть МЕРКОСУР за своїм потенціалом поступався тільки НАФТА, Євросоюзу і Японії [3, с. 3].

Слід зазначити, що МЕРКОСУР є основним союзником ЄС у Латинській Америці та єдиним субрегіоном, де Європа посідає перше місце у сферах торгівлі, інвестицій і кооперації. ЄС також є найважливішим інвестором і торговельним партнером МЕРКОСУР. Крім цього, обидва блоки підтримують постійний політичний діалог на різних рівнях. Для Європейського Союзу започаткування торговельних зв'язків з МЕРКОСУР було дуже вигідними: у період від 1990 до 1997 року його експорт до цих країн у середньому збільшився на 22%, тоді як експорт МЕРКОСУР – усього на 4,2%. Отже, ЄС має активне сальдо торговельного балансу. Через це МЕРКОСУР потребує більш широкого виходу на європейський ринок, перш за все для своєї сільськогосподарської продукції, що відрізняється високою конкурентоздатністю.

За першу половину 90-х років товарообіг у межах південноамериканської «четвірки» зріс у чотири рази. А 1995 р. між МЕРКОСУР і Євросоюзом було укладено угоду про торгово-інвестиційну співпрацю з перспективою

створення першої трансатлантичної зони вільної торгівлі. Динаміка МЕРКОСУР в основних рисах повторює хід розвитку Аргентини, історичного флагмана цього субрегіону, – підйом у першій половині 90-х років, позначений навіть деякими оглядачами як «економічне диво», і поступове ослаблення в другій половині, найбільше наприкінці десятиліття, що закінчилось економічною і соціально-політичною кризою як в Аргентині, так і в значній мірі в МЕРКОСУР (2002 р.) бразильський експорт до Аргентини знизився на 60%) [3, с. 4].

Досвід МЕРКОСУР показав, що хоча процес інтеграції містить у собі низку позитивних імпульсів і сприятливих передумов, разом з тим, як майже будь-який сильний механізм, він міг спричинити чимало труднощів і суперечностей. І керівників Аргентини, й ініціаторів МЕРКОСУР охопив синдром переможців, відчуття ейфорії на стартовому майданчику, відчуття запрограмованого успіху. Аргентина і МЕРКОСУР недостатнього значення надавали розстановці пріоритетів, постійному стеженню за процесами, що проходили, необхідності їх своєчасного коректування.

Не залишається в стороні від інтеграційних процесів і Куба, яка стала членом Латиноамериканської асоціації інтеграції (далі ГАВКІТ) створена 1981 р. за договором «Монтевідео-80» замість Латиноамериканської асоціації вільної торгівлі (ЛАСТ), що діяла з 1961 р. Учасниками ГАВКІТ є Аргентина, Болівія, Бразилія, Венесуела, Колумбія, Мексика, Парагвай, Перу, Уругвай, Чилі, Еквадор. У межах ГАВКІТ зберігається розподіл на три субрегіональні угруповання: договір басейну Ла-Плати, Андський пакт, Амазонський пакт). У грудні 2002 р. між Бразилією і Кубою було підписано угоду про преференційні тарифи, що так чи інакше змінило конфігурацію МЕРКОСУР. Пільгові мита на ввезення до Куби понад 240 найменувань бразильських товарів і

приблизно на 200 кубинських товарів, що поступають на ринок Бразилії, стало першим кроком на шляху відповідної угоди з МЕРКОСУР у цілому [4, с. 34].

Поява 1994 р. першого мегаблоку в Західній півкулі, безпрецедентного за своїми масштабами і завданнями, змінила традиційну схему міжнародних зв'язків. У північній частині півкулі почали швидко розширюватися торговельно-економічні та інвестиційні зв'язки, які, здавалося, створили принципово новий баланс сил й інтересів, тенденцій розвитку у світогосподарських відносинах взагалі. Перші помітні зрушення позначилися 1999 р. на міжнародному форумі в Сітлі (США), де відбувалися масові протести, зокрема, проти режиму лібералізації в межах північноамериканського суперсоюзу. Парадокс полягав у тому, що серед протестувальників були представники профспілок США, що виступали проти напливу дешевої робочої сили з боку південного партнера [5, с. 22].

Одну з гострих розбіжностей між США і МЕРКОСУР, як і раніше, пов'язували з американськими сільськогосподарськими субсидіями, що наносили велику шкоду південноамериканському експорту, і суперечностями щодо принципів ринкових відносин. І, звичайно, з побоюваннями, продиктованими загальним розривом у конкурентоспроможності різнорідних економік. У чіткій формі заклопотаність щодо цього висловив президент Венесуели У. Чавес, який заявив про необхідність перегляду моделі Зони вільної торгівлі Америки (далі АЛКА). На його думку, при об'єднанні слід ураховувати надто різний рівень економічного розвитку договірних країн і масштаб накопичених у Латинській Америці гострих соціальних проблем. Інакше держави регіону опиняться в невідгідному, програшному положенні, а тому не слід поспішати зі створенням загальної торгової зони. У сумісній заяві президентів Бразилії і Венесуели підкреслювалася важливість координації дій

південноамериканських країн для досягнення збалансованих результатів переговорів в межах АЛКА. Ці й інші факти свідчили про труднощі, які належало подолати при утворенні напівпланетарного торгового співтовариства [1, с. 20].

Окремого дослідження варта тематика проведення самітів ЄС – Латинська Америка та Кариби, перший з яких відбувся 1999 р. у Ріо-де-Жанейро. Від комерційних угод з країнами Латинської Америки, що не мали преференційного характеру, – так звані угоди «першого покоління» до угод «третього покоління». Останні є практично узагальненими, з розвинутими механізмами співробітництва, включаючи механізм політичного діалогу. Згадані покоління угод відкрили шлях для «четвертого покоління», які мають стати попередниками майбутніх Угод про вільну торгівлю.

Латиноамериканська інтеграція – це була не просто сума товарних та інвестиційних ринків, а нова якість відтворювальних механізмів, це об'єктивний процес, частина тогочасної економічної політики, деє навіть питання виживання в обстановці жорсткої світової конкуренції. Звичайно, існують межі стимулювання ринкових відносин за допомогою інтеграції. Для їх розширення та оптимізації необхідний комплекс внутрішніх структурних перетворень, які дозволяли змінювати стратегію розвитку регіону. Процес глобалізації, що поширився з його суворими, у чомусь безжальними правилами взаємодії при одночасному збереженні в тій чи іншій мірі в індустріальних країнах системи протекціонізму, торгових бар'єрів і ще недостатньої світової конкурентоспроможності латиноамериканської експортної продукції дає підставу вважати, що процес регіональної інтеграції, яким би спадам він не піддавався, неминучий і незворотний. У будь-якому випадку стан регіональної інтеграції має істотне значення як для сьогодення, так і для майбутнього розвитку Латинської

Америци, тим більше, що короткострокові перспективи темпів зростання в регіоні поки не дуже оптимістичні. Проблему загальної регіональної інтеграції було б неправильно розглядати поза контекстом відносин Латинська Америка – США. Для Латинської Америки північний гігант залишається найближчим і ємним ринком збуту і постачальником технології, хай і не першого покоління [6, с. 8].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок з цього напрямку. Наприкінці 90-х рр. ХХ ст. значення Латинської Америки для світу значно зросло у зв'язку з новою розстановкою сил на нафтовому ринку. У регіоні постало дві «нафтові» країни світового значення – Венесуела (член ОПЕК) і Мексика. Крім того, найбільшу країну Латинської Америки від початку 2003 р. очолив президент лівих поглядів, що мав намір захищати інтереси Бразилії. Беззаперечно, регіон Латинської Америки виокремлюється певною нестабільністю, як економічного, так і політичного характеру. Проте інтеграційні утворення в латиноамериканському регіоні, як це довела практика останніх років, здатні відігравати позитивну роль в економічному розвитку країн Латинської Америки та стабілізувальну роль у політичному контексті. Тісні відносини регіонального утворення країн Латинської Америки з ЄС і США сприятимуть економічному розвитку латиноамериканських країн і стабілізації і демократизації їх політичного життя. Загалом Латинська Америка, яка була і залишається зразком президентської моделі влади, характеризується інтенсивними інтеграційними процесами, спрямованими і на збереження завоювань демократії, і на протидію північному сусіду (НАФТА), тобто самостійний розвиток латиноамериканських держав без впливу з боку Сполучених Штатів Америки. Основною ідеєю латиноамериканської інтеграції залишається створення сильної латиноамериканської спільноти та поглиблення міжнародних зв'язків країн Андської групи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановський С.Ю. Тенденції розширення НАФТА. *ЛА*. 1994. № 11. С. 15–21.
2. Газін В.П. Актуальні проблеми сучасності: історія, світова політика. К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. 424 с.
3. Гвоздарев Б.И. Интеграционные процессы в Западном полушарии на современном этапе. URL: <http://www.iskran.lip.net//russ/work98/gvosdarew>.
4. Звернення президента Дж. Буша до країни від 29 січня 2002 р. URL:<http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1072518180>.
5. Клеченов Г.Е. Латинская Америка между прошлым и будущим. *ЛА*. 2000. № 3. С. 21–32.
6. Ларин Е.А. Центр латиноамериканских исследований института всеобщей истории. *ЛА*. 2001. № 2. С. 4–5.
7. Маданик К.Л. Латинская Америки на стыке веков: «ситуация безальтернативности». *ЛА*. 2000. №12. С. 4–19.
8. Романова З.И. Региональная интеграция – новые вызовы. *ЛА*. 2003. №6. С. 4–15.
9. Романова З.И. Латинская Америка в системе глобальной внешней торговли. *ЛА*. 2004. № 4. С. 6–20.
10. Солодкий С. Латинська Америка на порозі масштабної кризи. URL:<http://www.day.kiev.ua/70235>.
11. Шереметьев И.К. Структурный кризис техногенной цивилизации. Его преломление в странах периферии. *ЛА*. 2004. № 11. С. 4–18.
12. Tratado de Asuncion. URL: <http://www.rau.edu.uy/mercosur/tratasp.htm>.

REFERENCES

1. Baranovsky S.Yu. NAFTA expansion trends. *LA* 1994. № 11. S. 15–21.
2. Gazin V.P. Actual problems of the modern world: history, their own policy. K. .: Vidavnichy Dim «Word», 2009.

424 p.

3. Gvozдарев B.I. Integration processes in the Western Hemisphere in the present. URL: <http://www.iskran.lip.net/russ/work98/gvosdarew>.
4. President D. Bush appeal to the country from January 26th, 2002 p. URL: <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1072518180>.
5. Klechenov G.E. Latin America between past and future. *LA* 2000. № 3. P. 21–32.
6. Larin E.A. Center of Latin American Studies of the Institute of History. *LA* 2001. No. 2. P. 4–15.
7. Madanik K.L. Latin America at the turn of the century: «the situation has no alternative». *LA* 2000. №12. P. 4–19.
8. Romanova Z.I. Regional integration – new challenges. *LA* 2003. № 6. P. 4–15.
9. Romanova Z.I. Latin America in the global foreign trade system. *LA* 2004. № 4. P. 6–20.
10. Solodkiy S. Latin America on the threshold of large-scale crises. URL: <http://www.day.kiev.ua/70235>.
11. Sheremetyev I.K. Structural crisis of technological civilization. His refraction in the periphery countries. *LA* 2004. № 11. P. 4–18.
12. Tratado de Asuncion. URL: <http://www.rau.edu.uy/mercosur/tratasp.htm>.

Shevchuk O.S. Integration processes of Latin America at the end of XX cent. – beginning of XXI century. Processes of the integration (end of XX cent. – beginning of XX century) of Latin America are observed in the article.

Participation in the integration processes allows countries to strengthen cooperation, to consolidate their own position in politics and economy, to form the significant center of the development of the modern multipolar world.

The Latin American Free Trade Association (LAFTA) is very important as the first integration union of the region.

In 1992 the USA, Canada, and Mexico signed the North American Free Trade Agreement (NAFTA). Nowadays, it unites an area with population of almost 250 million and covers more than 20% of world trade.

The Caribbean Community (CARICOM) promotes the development of integration processes on the Latin American continent. In 1974 CARICOM replaces the Caribbean Free Trade Association (CARIFTA) (1965). The community is consist of fourteen Member States of the Caribbean region.

In 1995, Brazil, Argentina, Uruguay and Paraguay established free trade zone called Mercosur . In 1996, Bolivia joined to the union. Mercosur unites 69% of the territory of Latin America, 50% of the population and 60% of the GDP of the region. The GDP rate of Mercosur takes the fourth place in the world after EU, NAFTA, Asia-Pacific economic cooperation (APEC).

Integration organizations stimulate the signing agreements between all the members, conduce the increasing of trade and developing integration process in the region.

Keywords: *multiculturalism, Latin American integration, Latin American Free Trade Association (LAFTA), Central American Common Market (CACM), Central American Integration System (CAIS), South American Common Market (MERCOSUR).*

Шевчук О.С. Интеграционные процессы в Латинской Америке в конце XX – начале XXI в. *Важным фактором экономического развития Латинской Америки в последние десятилетия стал рост внутреннего регионального сотрудничества, прежде всего в рамках интеграционных объединений. Интеграция играет важную роль в развитии Латинской Америки. Созданные интеграционные организации всячески поощряют и стимулируют подписание соглашений между всеми ее членами, способствуя увеличению объемов взаимной*

региональной торговли и развития интеграционных процессов в регионе.

Стоит также подчеркнуть важную роль их в социально-экономической интеграции. Участие в интеграционных процессах позволяет странам региона укреплять сотрудничество, консолидировать свои позиции в мировой политике и экономике, формировать важный центр развития современного многополярного мира, поэтому в статье анализируются причины и начало интеграционных процессов в Латинской Америке в конце XX – начале XXI в. Влияние новых созданных интеграционных объединений на социально-экономическое и политическое положение стран данного региона.

Ключевые слова: *мультикультурность, латиноамериканская интеграция, Латиноамериканская ассоциация свободной торговли (ЛАСТ), Центральноамериканский общий рынок (ЦАОР), Центрально-американская система интеграции (ЦАСИ), Южноамериканский общий рынок (МЕРКОСУР).*